

Kaupunginhallitus 08.02.2021 § 46

§ 46

Ennakkotietoa tilinpäätöksestä 2020 (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Ojavuo Pia

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee tiedoksi vuoden 2020 tilinpäätöksen ennakkotiedon.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Ennakkotiedot tilinpäätöksestä 2020 perustuvat kirjanpidon tilanteeseen 3.2.2020. Ennakkotilinpäätöksen jälkeen lukuihin saattaa tulla joitain tarkennuksia, joiden ei arvioida olevan merkittäviä. Varsinainen tilinpäätös käsitellään 29.3.2021 kaupunginhallituksessa ja 17.5.2021 valtuustossa. Keskeiset ennakkotiedot on koottu laajaan PowerPoint diapakettiin.

Koronapandemia vaikutti merkittävästi vuoden 2020 talouteen

Koronaepidemia syöksi maailmantalouden keväällä ennennäkemättömään syöksyyn, kun Covid-19-tautitilanne ja siitä seuranneet useat eri rajoitustoimet ympäri maailmaa seisauttivat palvelualojen kulutuskysynnän ja horjuttivat kansalaisten luottamusta sekä yleistä investointiympäristöä.

Kevään syöksyn jälkeen maailmatalous lähti elpymään nopeasti pohjakosketuksesta, mutta syksyllä edennyt koronapandemian toinen aalto erityisesti Euroopassa ja Yhdysvalloissa tulee hidastuttamaan elpymisen tahtia. Tautitilanne on vaikeutunut ja rajoitustoimia on jouduttu ottamaan käyttöön esimerkiksi monissa Euroopan maissa. Tämä tulee näkymään yksityisessä kulutuksessa, jonka esimerkiksi Euroopan komissio odottaa supistuvan EU:ssa yli 8 prosentilla kuluvana vuonna.

Muihin maihin verrattuna Suomen kansantalous toipuu koronakriisistä varsin hitaasti. Euroopan komission talousennusteen mukaan Suomen bruttokansantuote kasvaa vuonna 2021 vajaat kolme prosenttia. Kasvu on Euromaihin verrattuna kolmanneksi hitainta. Kasvun hitauteen vaikuttaa paitsi Suomen kansantalouden investointikysyntään painottuvan

toimialarakenteen ohella myös se, että talouskasvun pudotus vuonna 2020 oli Suomessa maltillisempaa kuin monissa muissa maissa.

Epävarmuus epidemiatilanteen kehityksestä ja sen vaikutuksista talouskasvuun on kuitenkin yhä suurta kaikilla talousalueilla. Europan komissio ennakoii, että koronapandemian rajoitustoimet näkyvät maiden kansantalouksien kehityksessä koko ennusteperiodin ajan. Rajoitustoimet ovat voimakkaimmillaan kuluvan vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä. Ennusteissa oletettiin, että niitä pystytään lieventämään vuosina 2021 ja 2022.

Kuntatalouden osalta poikkeuksellinen vuosi

Kuluva vuosi on ollut kuntien ja kuntayhtymien taloudessa hyvin poikkeuksellinen. Koronapandemia on aiheuttanut kuntataloudessa vuoden mittaan niin toiminnallisia haasteita kuin myös suuria muutoksia talousennusteisiin. Keväällä 2020 epätietoisuus niin kansantalouden kehityksestä kuin myös koronan kuntatalousvaikutuksista oli suurta, talousennusteet olivat voimakkaan alasuuntaisia.

Vuoden loputtua voidaan todeta, että koronan talousvaikutukset ovat toteutuneet huomattavasti odotettua maltillisempina. Verotulot eivät ole pudonneet niin kuin koronakeväänä vielä odotettiin, ja kulutkin ovat kasvaneet vain maltillisesti. Lisäksi valtio on mittavasti kompensoinut koronapandemian oletettuja tulojen laskua ja menojen kasvua niin kunnille kuin sairaanhoitopiireille ja joukkoliikenteen toimijoille. Kuntatalous vahvistui voimakkaasti valtion avustamana ja kuntatalouden tunnusluvut paranevat selvästi vuoden 2019 heikoista lukemista.

Vuonna 2021 kuntien talouden haasteet jatkuvat

Vuoden 2020 talouden vahvistuminen oli kuitenkin täysin poikkeuksellista ja vuonna 2021 kuntien talouden haasteet jatkuvat edelleen. Työttömyys on jäänyt korkealle tasolle, Espoossa työttömiä on 1,6 kertaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Koronaviruksen uudet mutaatiot leviävät aiempaa herkemmin ja rokotusaineiden toimitukset Eurooppaan ja Suomeen ovat toteutumassa aiempaa oletettua hitaammin. Rajoitustoimia joudutaan jatkamaan, hoito- ja oppimisvelka kasvaa ja niiden purkamiseen päästään vasta rokotuskattavuuden toteuduttua. Rokotusten merkitys koronan torunnassa ja taloudellisen tilanteen normalisoinnissa on merkittävä. Vuoden 2020 verotulot sisälsivät merkittäviä verokorttiuudistukseen liittyneitä oikaisuja vuodelta 2019, mutta vuoden 2021 verotukseen on verottajan mukaan oletettavissa korkeat veronpalautukset ja negatiivisia oikaisuja.

Valtio on sitoutunut korvaamaan kunnille Koronan aiheuttamat testaus-, jäljitys- ja suojauskustannukset toteutuneiden kustannusten perusteella sekä osallistumaan jossain määrin hoitovelan purkuun vuosina 2021-2023. Peruspalvelujen valtionosuuteen ei kuitenkaan tehty juurikaan korotuksia vuodelle 2021.

Verorahoitusta kasvatti loppuvuoden oikaisu sekä valtion koronakompensaatiot

Kunnallisveroja kertyi 1 356 milj. euroa (TA 1 320 milj. euroa) vuonna 2020. Kunnallisveron tuotto kasvoi 6,6 prosenttia vuodesta 2019. Arvioitua suurempi kasvu johtuu pitkälti veronperintä-menettelystä, eli vuoden 2019 verokorttiuudistuksesta johtuneen verovajeen tilityksestä verotuloihin 2020.

Verovuoden 2019 veronpalautusten vähentyminen ja toisaalta jäännösverojen kasvu verrattuna vuotta aiempaan nostivat kuntien 2020 vuoden tuloverotilityksiä. Kuntien jako-osuutta ansiotuloverosta korotettiin kuntien hyväksi yli 150 milj. eurolla osinkotulojen romahtamisen takia. Kuntien välisiä tilityksiä on oikaistu ja lisäksi luovutusvoittojen ehtiminen mukaan vuoden 2020 tilityksiin kasvatti kertymää. Lisäksi joulukuussa vaihdettiin verovuoden 2020 kuntakohtaisten jako-osuuksien perustaksi verovuoden 2019 tiedot, jolloin Espoon jako-osuus kunnallisverosta kasvoi 0,6 %-yksikköä.

Yhteisöveron jako-osuuden 10 prosenttiyksikön korotus lisäsi voimakkaasti kuntien yhteisöverotuloja. Yhteisöveroa tilitettiin Espoolle 136,2 milj. euroa, kasvua 5,5 prosenttia. Jako-osuuden korotuksen vaikutus Espoolle on noin 36 milj. euroa.

Kiinteistöverotus toimitetaan vuodesta 2020 alkaen yhteisöjen osalta niiden kotikunnassa, kun aiemmin maksuunpano on tehty kiinteistön sijaintikunnan mukaan. Tämä on viivästyttänyt useiden yritysten kiinteistöveron valmistumista ja siten noin 10 prosenttia kiinteistöveroista erääntyy maksettavaksi vasta 2021 puolella. Kiinteistöveroa tilitettiin 112,3 milj. euroa, noin 11 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa oletettiin.

Valtio osoitti vuoden 2020 lisätalousarviossa 2,62 mrd. euroa tukea kunnille ja kuntayhtymille koronapandemian vaikutusten kompensoimiseksi. Valtio on tukenut kuntayhtymiä erikoissairaanhoidon nousseissa kustannuksissa ja joukkoliikenteen lipputulojen romahduksessa, tuki ei ole kuitenkaan riittänyt kattamaan koronan vaikutuksia täysimääräisesti. Peruspalvelujen valtionosuutta on korotettu 1,17 mrd. eurolla. Tästä Espoon osuus on noin 92 milj. euroa. Valtiosuupäätöksen mukaisesti Espoon peruspalvelujen valtionosuus oli 23,6 milj. euroa ja veroperustemenetysten kompensatiot 78,2 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta tilitettiin Espoolle 119 milj. euroa ja veroperustemuutosten kompensatiota 86 milj. euroa, yhteensä 205 milj. euroa. Verorahoitusta yhteensä kertyi 1 810 milj. euroa, 14,5 prosenttia enemmän kuin 2019.

Espoon väestö kasvoi 3 180 asukkaalla, vuosien 2019-2020 kasvu keskimäärin 4600 asukasta.

Espoon väestö oli ennakkotietojen mukaan vuoden 2020 lopussa 292 913 asukasta. Väestö kasvoi vuoden 2020 aikana 3180 asukkaalla. Vuonna 2019 väestö kasvoi ennätyksellisesti 6 100 vuonna, joten vuosien 2019 ja 2020 kasvu keskimäärin vastaa Espoon normaalia väestönkasvua 4600 henkilöä / vuosi. Espooseen syntyneiden lasten määrä (3 070 lasta) oli vuonna 2020 hieman suurempi kuin edellisvuonna, mutta myös kuolleiden määrä (1 670 henkeä) oli suurempi kuin edellisvuonna. Muuttovoittoa saatiin 1 760 henkeä, mikä on 2 750 henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Nettosiirtolaisuuden osuus väestönkasvusta oli 77 prosenttia.

Työttömiä yli 1,6-kertainen määrä vuoden takaiseen verrattuna

Vuoden 2020 lopussa Espoon työttömyysaste oli 12,2 prosenttia (vuotta aiemmin 7,7 prosenttia). Työttömiä oli 17 796, vuotta aiemmin 11074. Pitkäaikaistyöttömiä 5175, kun vuotta aiemmin 3 431. Työmarkkinatuen kustannukset olivat 24,6 milj. euroa. Kasvua edellisvuodesta 19,4 prosenttia (4 milj. euroa).

Kaupungin henkilöstömäärä oli vuoden 2020 lopussa 325 suurempi kuin vuotta aikaisemmin

Henkilöstöä oli vuoden lopussa yhteensä 14 951 henkilöä. Henkilöstöstä vakinaisia oli 12 031 ja määräaikaisia 2 920. Vuoden takaiseen verrattuna vakinaisten määrä on kasvanut 205:lla ja määräaikaisten määrä 120 henkilöllä. Henkilötyövuosien määrä kasvoi edellisestä vuodesta 2,3 prosentilla. Myös henkilöstökustannukset kasvoivat tammi-joulukuussa 2,3 prosenttia. Vuokratyövoiman käyttö väheni sekä sivistystoimessa (- 23,0 prosenttia) että sosiaali- ja terveystoimessa (- 11,4 prosenttia). Yhteensä henkilöstö- ja vuokratyökustannukset kasvoivat vuoden 2020 aikana kaupungissa vain 1,4 prosenttia.

Koronapandemia teki vuoden 2020 taloudesta poikkeuksellisen

Kaupungin toimintakatteen alijäämäksi muodostui -1 515 milj. euroa, kasvua 59 milj. euroa ja 4,1 % heikompi tilinpäätökseen 2019 nähden. Verorahoitus kasvoi 14,5 prosentilla valtionosuusrahoituksen koronakompensaatioiden myötä. Vuosikate nousi 316 milj. tasolle ja tilikauden tulos 140 milj. euroon. Ilman valtion kompensatiota tilikauden tulos olisi toteutunut 2 milj. euron tasolla. Verotulot kattoivat hyvin palvelujen rahoituksen ja investoinneista pystyttiin rahoittamaan 92 prosenttia tulo-rahoituksella.

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi 404 milj. euroa, 14 milj. euroa ja – 3,4 prosenttia vähemmän kuin 2019. Tuloja vähensi koronapandemian aiheuttamat varhaiskasvatuksen, liikunta- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen palvelujen sulkutoimet. Ulkoiset toimintatuotot ylittivät alkuperäisen talousarvion 8,6 milj. eurolla.

Ulkoiset toimintakulut toteutuivat alkuperäisen talousarvion tasolla ja kasvoivat 45 milj. euroa vuodesta 2019. Koronan aiheuttamat sulkutoimet pienensivät sivistystoimen kustannuksia, jossa talousarvion menomäärärahat alittuivat 27 milj. eurolla. Myös yleishallinnossa mm. ICT- ja tukipalvelujen kustannukset toteutuivat talousarviota pienempänä. Sosiaali- ja terveystoimessa terveystoimen oman toiminnan alkuperäinen talousarvio ylittyi 21 milj. eurolla erityisesti koronan testaus, jäljitys ja suojauskustannusten takia sekä erikoissairaanhoidon kuntaosuus 6 milj. eurolla, kun HUS alueen kaupungit päättivät kattaa HUS kuntayhtymän koronan aiheuttaman 40 milj. euron alijäämän tilikauden 2020 aikana. Myös perhe- ja sosiaalipalvelujen määrärahat ylittivät 9 milj. eurolla. Kasvanut työttömyys, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvu nosti kaupungin työmarkkinatukimenot 24,6 milj. euroon, kasvua edellisvuodesta yli 19 prosenttia. Teknisen ja ympäristötoimen talous toteutui määrärahojen puitteissa.

Muutettuun talousarvioon nähden ulkoiset toimintatuotot ylittivät 15 milj. eurolla, ulkoiset toimintamenot alittuivat 33 milj. eurolla ja nettomenot, eli toimintakatteen alijäämä toteutui 45 milj. euroa parempana. Ylityksiä valtuustoon nähden sitovissa menomäärärahoissa jäi vanhustenpalveluihin 2,2 milj. euroa, terveystoimen palveluihin 16,5 milj. euroa ja tuloarvioiden alituksia vanhusten palveluihin ja liikunta ja nuorisopalveluihin. Valtuustoon nähden sitovien tasojen poikkeamat muutettuun talousarvioon nähden raportoidaan tarkemmin tilinpäätöksessä.

Koronapandemia vaikutti myös rahastojen tuottoihin

Sijoitusvuotta 2020 hallitsi koronavirus, joka aiheutti keväällä ennennäkemättömän talouksien äkkipysähdyksen ja sijoitusmarkkinoiden sukelluksen. Talouden voimakas elvytys ja odotus koronarokotteen nopeasta valmistumisesta pitivät sijoitusmarkkinat nousussa vuoden loppua kohti. Voimakkaiden heilahtelujen jälkeen koko vuoden 2020 sijoitusmarkkinatuotot olivat lopulta pääosin positiivisia. Rahastojen osalta Koronapandemia aiheutti keväällä ennakoitua suurempia arvonlaskuja, joka näkyi toteutuneina rahoituskuluina. Varallisuusarvot kasvoivat kuitenkin loppuvuonna merkittävästi, jotka eivät ole vielä kuitenkaan realisoituneet kirjanpitoon. Rahastojen kirjanpidollinen tulos oli 12,9 milj. euroa ja talousarvioon oli budjetoitu 18,5 milj. euroa.

Korkokulut alittivat talousarvion, kun korkotaso pysyi edelleen matalana. Kuluja kertyi 9,3 milj. euroa, 8 prosenttia enemmän kuin 2019.

Vero- ja rahoituserien kasvua on ennustettu valtiovarainministeriön ja kuntaliiton ennusteisiin perustuen ja raportoitu kuukausi- ja osavuosikatsausten yhteydessä. Koronapandemian vaikutuksen oletettiin vielä syksylläkin olevan huomattavasti toteutunutta negatiivisempia.

Vuosikatteen muodostui 315,7 milj. euroa, joka on 144 milj. euroa edellisvuotta vahvempi. Kokonaiskompensaatio verorahoitukseen ja kuntayhtymille oli arviolta 175,6 milj. euroa ja vertailukelpoinen vuosikate olisi 177 milj. euroa

Suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia toteutui yhteensä 175,3 milj. euroa.

Tilikaudentulos tulee asettumaan 140 milj. euron tasolle, vertailukelpoisesti noin 2 milj. euroa. Kirjanpidon edetessä saattaa vielä tulla tarkennuksia.

Kaupungin bruttoinvestoinnit olivat yhteensä 424,5 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 342,2 milj. euroa. Investoinnit kasvoivat 46 milj. eurolla ja 16 prosenttia edellisestä vuodesta. Muutettuun talousarvioon nähden poikkeamia oli mm. aineettomassa omaisuudessa, jossa Länsimetron 2.vaiheen valtionosuus ylittyi sekä menoissa että tuloissa 6,8 milj. euroa. Lisäksi reilun 3 milj. euron ylityksiä tuli infrainvestointeihin ja uudisrakentamiseen, sekä pieniä ylityksiä muihin investointiryhmiin. Investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella arviolta 92 prosenttia.

Espoo nosti talousarviolainat (280 milj. euroa) täysimääräisesti alkuvuodesta 2020 koronapandemian tuoman epävarmuuden takia. Vuonna 2020 nostetut lainat siirtävät vuoden 2021 lainanostotarvetta myöhemmäksi. Lainakanta kasvoi ja vuoden lopussa se oli 1 119 milj. euroa.

Vuosi 2020 toteutui ylijäämäisenä vuoden 2019 verokorttiuudistuksen, koronan sulkemien palvelujen ja valtion kompensatioiden takia. Koronan vaikutukset jatkuvat vielä pitkään, riittävän rokotuskattamisen saavuttamisen jälkeenkin puretaan vuonna 2020 kertynyttä hoito- ja opetusvelkaa sekä työttömyyden ja yksinäisyyden aiheuttamia ongelmia. Valtion tukea tullaan tarvitsemaan enemmän myös vuosina 2021-2023.

Ennakkotieto vuoden 2020 sitovien tavoitteiden toteutumisesta

Vuodelle 2020 asetettiin yhteensä 41 tulostavoitetta, joista 19 toteutui ja neljä toteutui osittain. Seitsemäntoista tulostavoitteen osalta tavoitetta ei saavutettu. Yhtä tulostavoitetta ei ole vielä voitu arvioida varmuudella.

Korona vaikuttaa laajasti Espoon kaupunkien tulostavoitteiden toteutumisiin. Alustavan arvion mukaan ainakin 10 toteutumatta jäänyttä tulostavoitetta johtuu osittain koronasta. Myös toteutuneiden tulostavoitteiden osalta korona on lisännyt niiden saavuttamisen haasteellisuutta. Liitteessä on toimialoittain kuvattu tavoitteiden toteutuminen sekä koronan vaikutukset toteutumiseen.

Konserniraportti, ennakkotieto vuoden 2020 tavoitteiden ja toiminnan toteutumisesta

Konserniraportti tammi-joulukuu 2020 sisältää Espoo-konsernin tärkeimpien tytäryhteisöjen talouteen ja toimintaan liittyvät olennaiset tiedot. Tiedot ovat tilinpäätöksen ennakkotietoja ja saattavat muuttua varsinaiseen tilinpäätökseen. Valtuuston konserniyhteisöille asetetuista tavoitteista toteutui 24/36. Kahta tavoitetta ei joko voida vielä arvioida tai tavoite on osittain saavutettu. Kymmenen tavoitetta jäi toteutumatta. Toteutumatta jäävät tavoitteet ovat Espoon Asuntojen energiatehokkuus ja asuntotuotanto, Omnian tutkintokoulutuksesta eronneet, HSY:n tuottavuus, HUS:n talousarvio ja tuottavuus, HSL:n tuottavuus, Enter Espoon yöpymiset, EMMA:n haluttavuus ja laatu sekä Espoon kaupunginteatterin vierailuesitysten määrä.

Espoon Asunnot Oy teki 2020 aikana investointipäätökset 364 asunnosta, aloitti 480 asunnon rakentamisen ja asuntoja valmistui yhteensä 374 kappaletta. Yhtiön vuoden 2020 liikevaihto jäi 0,3 % alhaisemmaksi kuin edeltävänä vuotena. Espoon Asuntojen osalta koronaviruksen keskeyttämiä hankkeita pystyttiin korvaamaan seuraavalle vuodelle ohjelmoitujen hankkeiden aikaistamisella ja keskeytettyjä hankkeita päästiin jatkamaan ennakoitua nopeammin.

Espoo Cateringin koronaepidemian värittämän vuoden liiketappio oli -0,3 milj. euroa. Tulos sisältää liiketoiminnan muita tuloja, keskeytysvahingosta saatua vakuutuskorvausta 0,5 milj. euroa. Talousmallin muutoksessa 1.8. alkaen kaikki kouluruokailuun liittyvät elintarvike- ja muut kulut siirtyivät kaupungin Ruokapalveluilta yhtiölle, mikä mahdollisti liikevaihdon kasvun. Liikevaihto tilikaudella oli 33,6 milj. euroa, jossa kasvua edelliseen vuoteen oli 4,4 prosenttia.

Länsimetron Matinkylä-Kivenlahti hanke etenee kokonaisuutena hankesuunnitelman mukaisessa aikataulussa ja kustannusarvion mukaisesti. Suunnittelutilanne on hyvä ja rakennusurakat on edenneet pääosin ilman suunnittelusta johtuvia tuotantoviiveitä. Matinkylä-Kivenlahti hankkeen rakentamisen kokonaisvalmius joulukuun lopussa on n. 85,2 %. Länsimetron vuosi 2019 oli ylijäämäinen sekä hoito- että hallintovastikkeiden osalta, mikä pienentää tänä vuonna kerättävien vastikkeiden määrää. Tämän vuoksi yhtiön tulos on niukasti talousarviota heikompi.

Omnian talous kehittyi olennaisesti tavoitetta paremmin johtuen hyvästä opiskelijatilanteesta, ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen lisäsuoritepäätösten kirjanpitokäsittelystä sekä tiukasta taloudenpidosta.

